

ایلنا بررسی می‌کند؛

گردشگری؛ بخش شغل‌سازی که شغل نمی‌سازد/ بی‌توجهی به ظرفیت‌های محلی برای ایجاد شغل

افزایش درآمد می‌تواند ایجاد شغل کند، اما این فقط در مورد اقتصادهایی صادق است که سالم و شفاف بوده و دچار کج‌کارکردی نباشند. در اقتصادهای بیمار و در جوامعی که برنامه‌های توسعه درستی وجود ندارد، افزایش درآمد به فاصله طبقاتی می‌انجامد و بیکاران همچنان بیکار می‌مانند.

به گزارش خبرنگار ایلنا، هرچند بسیاری از کارشناسان اقتصادی بر این نظر پافشاری می‌کنند که ایجاد اشتغال تابعی از رشد اقتصادی و افزایش تولید و بزرگ شدن کیک اقتصاد یک کشور است، اما در دهه‌های اخیر در برخی کشورها که با بیکاری مزمن و انباشته شده مواجه بوده‌اند، سیاست‌هایی با تمرکز بر ایجاد شغل پی گرفته شده است. این چنین ممکن است اولویت اول بهره‌وری نباشد و به همین دلیل است که رفته‌رفته بنگاه‌های تولیدی از زمره کارآفرینان خارج و دولت اولویت خود را به بخش‌هایی می‌دهد که لزوماً بهره‌وری نباید هدف اول آنها باشد.

تعداد جمعیت بیکاران کشور در بهار ۱۳۹۸، دو میلیون و ۹۵۶ هزار و ۶۸۷ نفر گزارش شده که این تعداد در مقایسه با بهار ۱۳۹۷ کاهشی ۳۶۴ هزار و ۷۸۹ نفری را نشان می‌دهد. هر چند وجود حدود سه میلیون بیکار در کشور خود می‌تواند مشکلی بزرگ تلقی شود، اما زمانی که بدانیم مشارکت اقتصادی در ایران پایین است و تعداد قابل توجهی از بیکاران نیز در شمار بیکارانی که مرکز آمار آنها را ثبت می‌کند، قرار نمی‌گیرند، وضعیت کمی پیچیده‌تر هم به نظر می‌رسد. این شرایط تمرکز بر ایجاد شغل را توجیه می‌کند؛ جهش در کاهش نرخ بیکاری میسر نمی‌شود مگر اینکه بخش‌های اشتغال‌زا تقویت شوند و در این بین توجه به بخش گردشگری اهمیت زیادی دارد. با این همه گردشگری در ایران همان مشکلی را دارد که بسیاری از بخش‌ها دارند: در ایجاد شغل در حوزه گردشگری به ظرفیت‌های بومی و محلی کمتر توجه می‌شود و با وجود اینکه آمارهای رسمی از افزایش ۴۰ درصدی ورود گردشگران خارجی به ایران خبر می‌دهند، سود توسعه این بخش بیشتر به جیب همان بنگاه‌ها و شرکت‌هایی می‌رود که قبلاً وجود داشته و کمتر شاهد ایجاد مشاغل جدید و کسب درآمد جوامع محلی از ورود گردشگران هستیم.

گردشگری؛ بخش شغل‌ساز

آمارهای جهانی نشان می‌دهد ۱۰ درصد از مشاغل دنیا به صورت مستقیم مرتبط با بخش گردشگری هستند. در این باره که ایران از ظرفیت‌های خود در زمینه گردشگری استفاده نکرده، تحلیل‌های زیادی صورت گرفته است. به هر حال در سال‌های اخیر دولتمردان عنوان کرده‌اند که توسعه گردشگری و به ویژه جذب گردشگر خارجی را جزء کارویژه‌های خود قرار داده‌اند.

در دو سال اخیر شرایط به گونه‌ای پیش رفته که همزمان تهدیدها و فرصت‌هایی برای حوزه گردشگری ایران به وجود آمده است. به دنبال تنش‌هایی که در سطح بین‌المللی ایجاد شده برخی از دولت‌ها به شهروندان خود توصیه کرده‌اند به ایران سفر نکنند. در مواردی دولت‌هایی حتی پا را از این فراتر گذاشته و عنوان کرده‌اند کسانی که به ایران سفر می‌کنند زیر ذره‌بین قرار گرفته و در سفر آنها به آن کشور مشکلاتی پیش می‌آید. در مقابل کاهش ارزش ریال در مقابل ارزهای خارجی هر چند

به اقتصاد کشور ضربه زده، اما هزینه گردشگری خارجی را در ایران پایین آورده است. در مواردی شاهد این بوده‌ایم که آژانس‌های مسافرتی با هزار یورو تور سفر به ایران برای اروپاییان تدارک دیده‌اند. هزار یورو البته پول کمی برای یک سفر چهار یا پنج روزه نیست. در ایران می‌توان با ۱۲ تا ۱۳ میلیون تومان یک هفته سفری کاملاً راحت داشت، اما این پول برای شهروندان اروپایی آنقدرها زیاد نیست. همین موضوع باعث شده سفر به ایران جذاب‌تر از قبل شود. از طرف دیگر عدم ثبت سفر به ایران در گذرنامه خیال برخی افراد را که می‌ترسیدند این سفر برایشان مشکل‌ساز شود، راحت کرده است. در مجموع به نظر می‌رسد شرایط برای جذب گردشگر خارجی بهتر شده است.

۱۴ شهریور امسال ولی تیموری (معاون گردشگری وزیر میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری) (اعلام کرد: بر اساس آمار گرفته شده از ابتدای سال ۹۸ تا ابتدای مرداد تعداد گردشگران خارجی که به ایران سفر کرده اند نسبت به مدت مشابه سال گذشته ۴۰ درصد افزایش داشته است.

او عنوان کرده است که سال ۹۷ تعداد گردشگران خارجی که به ایران آمده‌اند هفت میلیون و ۸۰۰ هزار نفر بوده است. با رشد ۴۰ درصدی تعداد گردشگران باید تا پایان سال تعداد گردشگران خارجی که به ایران می‌آیند به حدود ۱۱ میلیون نفر برسد، یعنی اینکه روند ورود گردشگر به ایران در چهار ماه نخست امسال نشان می‌دهد ایران در سال ۹۸ غیر از هفت میلیون و ۸۰۰ گردشگری که قبلاً جذب کرده، سه میلیون و ۱۲۰ هزار گردشگر تازه هم جذب می‌کند. برخی برآوردها نشان می‌دهد که جذب هر پنج گردشگر یک شغل ایجاد می‌کند. یعنی در واقع امسال تنها از محل ورود گردشگر خارجی به ایران باید بیش از ۶۰۰ هزار شغل ایجاد شود، همانطور که بر اساس رشد ۵۰ درصدی ورود گردشگر در سال ۹۷ نسبت به سال ۹۶ چیزی در این حدود شغل باید ایجاد می‌شد. آشکارا مشخص است که چنین اتفاقی نیفتاده. اطلاعات مرکز آمار نشان می‌دهد جمعیت شاغلان ۱۰ ساله و بیشتر در بهار امسال ۲۴ میلیون و ۳۸۲ هزار نفر بوده که نسبت به فصل مشابه سال قبل (بهار ۱۳۹۷)، ۳۲۱ هزار نفر افزایش داشته است، یعنی اینکه در کل بخش‌ها، حدود نیمی از انتظاری که از جذب گردشگر خارجی می‌رفت، شغل ایجاد شده است.

مشکل چیست؟ چرا حساب و کتاب‌ها درست از کار در نمی‌آید؟ شاید باید علت چنین اتفاقی را در توزیع نامناسب سود گردشگری جست‌وجو کرد.

ایجاد شغل برای محلی‌ها

بومی‌گزینی و ایجاد شغل برای محلی‌ها یکی از راهکارهایی است که کارشناسان برای رفع مشکل بیکاری در جوامع محروم و حاشیه‌ای بر آن تاکید می‌کنند. این مهم وقتی در کنار این اصل قرار گیرد که توجه به ظرفیت‌های محلی در توسعه‌یافتگی یک کشور موثر است، در سطح کلان نیز اهمیت می‌یابد.

علی اکبر سیارمه (کارشناس حوزه کار) (با تاکید بر اینکه سال‌هاست بر بومی‌گزینی و استفاده از ظرفیت‌های محلی تاکید می‌شود، به ایلنا می‌گوید: در موارد زیادی شاهد این بوده‌ایم که جانمایی درستی برای مشاغل صورت نمی‌گیرد، به این معنا که در جایی که ظرفیت برای حوزه کشاورزی وجود دارد صنعت رشد می‌کند و در جایی که باید صنایع را گسترش داد دست نگه می‌داریم و کارخانه نمی‌زنیم.

او با بیان اینکه این جانمایی نادرست به گونه‌ای در حوزه گردشگری که اصل و بنیاد آن بر استفاده از ظرفیت‌های محلی است هم اتفاق می‌افتد، توضیح می‌دهد: شاید دلیل اینکه آمار گردشگری بالا می‌رود، اما شغل ایجاد نمی‌شود و مردم محلی سودی از ورود گردشگران نمی‌برند همین است.

سیارمه ادامه می‌دهد: در زمینه گردشگری که از آن به عنوان بخشی شغل‌ساز و ارزآور یاد می‌شود مورد مهم این است مقاصد گردشگری با کار کارشناسی تعیین نمی‌شوند و روی آن تبلیغ نمی‌شود. اینطور چه گردشگر خارجی و چه گردشگر داخلی به جاهایی می‌رود که همیشه گردشگرپذیر بوده، حال آنکه مناطق دیگری وجود دارند که ظرفیت قابل توجهی دارند و علاوه بر آن سوق دادن مسیر گردشگری به آنها باعث ایجاد اشتغال و توانمند شدن جوامع محلی می‌شود.

این کارشناس حوزه کار اشاره‌ای به طرح تعطیلات زمستانی می‌کند و می‌گوید: اجرای این طرح لااقل می‌تواند در گردشگری داخلی تاثیر مثبتی بگذارد. زمستان‌ها مردم به جنوب می‌روند و اینطور هم از میزان ورود گردشگران به شمال و تبعات منفی آن کاسته می‌شود و هم جنوبی‌ها شغل و درآمد پیدا می‌کنند.

او عنوان می‌کند: ما می‌دانیم که بیکاری مشکلی بزرگ است و می‌دانیم که با روندها فعلی نمی‌توان نرخ بیکاری را پایین آورد. حتی این باور و تلاش هم هست که شغل جدید ایجاد شود، اما چون کار کارشناسی نمی‌شود خیلی از کسب و کارهای جدید شکست می‌خورند و این باعث ناامیدی و ترس افراد از کارهای جدید شده است. گردشگری ظرفیت بالایی برای ایجاد شغل دارد، اما نباید به گونه‌ای عمل شود که گردشگر بیاید، اما جای آنکه شغل ایجاد شود، درآمد افراد و گروه‌هایی زیاد شود و دیگران از مواهب ورود گردشگر به کشور بی‌بهره باشند.

برنامه‌ریزی جزء به جزء

گردش اخبار و اطلاعات باعث می‌شود افراد از طرح‌ها و مزایای فعالیت‌های مختلف آگاه باشند. دیگر کیست که نداند گردشگری یکی از سه صنعت بزرگ جهان است که آینده درخشانی هم دارد. کیست که نداند با استفاده از گردشگری می‌توان شغل ایجاد کرد، اما مساله مهم این است که شغل چگونه ایجاد می‌شود یا اینکه پولی که از گردشگری درمی‌آید چگونه عادلانه توزیع می‌شود؟ توزیع عادلانه ثروت مساله جوامعی است که از فاصله طبقاتی رنج می‌برند. کارشناسان می‌گویند اگر این توزیع به درستی صورت نگیرد، هر قدر هم که پول به اقتصاد وارد شود فایده‌ای ندارد. درآمدها به جیب افرادی می‌رود که همین حالا هم پولدار هستند و فاصله نجومی با سایر افراد جامعه دارند. نمی‌توان به این بسنده کرد که گردشگری درآمدزایی دارد و همین کافی است. باید فکری برای توزیع درآمد گردشگری داشت؛ درآمدی که به گفته رئیس سابق سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری تنها در چهار ماهه ابتدایی سال گذشته ۱۸۰ هزار میلیارد تومان بوده است. راهکار توزیع مناسب درآمد حاصل از گردشگری توانمند کردن جوامع محلی است. در این زمینه باید علاوه بر اینکه بر توزیع مناسب گردشگر اثر گذاشت، افراد را در جوامع محلی آموزش داد و از کسب و کارهایی که می‌توانند راه بیندازند حمایت کرد. کسب و کارهای محلی در ارتباط با گردشگری با سرمایه بسیار کم قابل راه‌اندازی است، منتها در این زمینه برنامه‌ریزی مناسب لازم است.